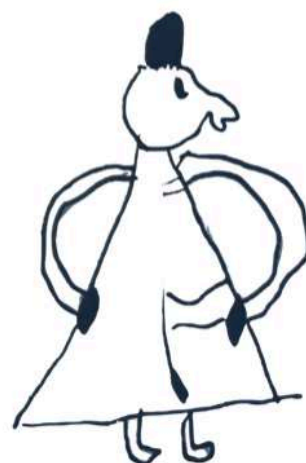
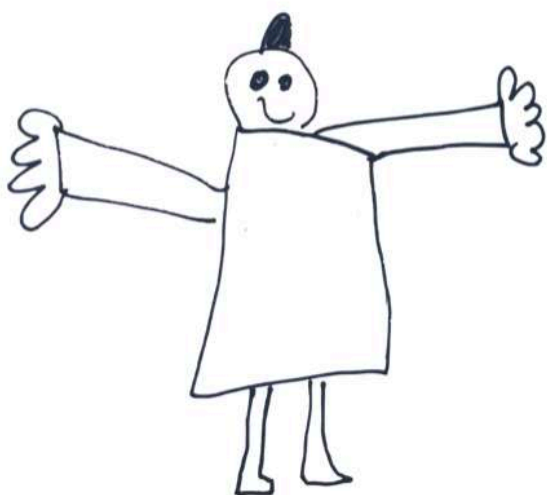

Демокрация и
образование

Визия за децата
в България

2024 — 2030

фокус групи

родители

специалисти в сферата на образованието

специалисти в сферата на неформалното образование

работещи в здравеопазване

представители на социалната и терапевтична сфера

представители на академичния сектор / изследователи

студенти

представители на институции (РУО, РИО, МОН...) и общини

представители на граждански организации

интелектуалци и представители на културната сфера

политици

деца от 2,5 до 10г

“По-лесно е да се оправят първите стъпки на детето, отколкото кривите пътища на възрастния”

Пенка Касабова, мото на списанието “Първи стъпки” (излизало от печат 1934-1943)

Детството, особено периодът на ранното детство (0-7г) се отличава с изключителна за хората комбинация от вродени ресурси за учене и уязвимост спрямо външни условия. Този период е специфичен с основополагащата си роля за човешката личност. Ранното разцъфтяване, отслабване или изчезване на невронните връзки през първите години от живота оформя т.нар. “архитектура на мозъка” * – основа с трайни ефекти върху бъдещето на всеки човек. Предвид това, **от гледна точка на политиката наличието на национална Визия за детско развитие е ключова предпоставка, държавата да допринесе осъзнато за личното благополучие на всеки гражданин, за изграждането на всички обществени системи (образователна, здравна, социална, икономическа...), както и за напредъка на цялото общество.**

Настоящата Визия за децата в България е създадена между март и декември 2023 в пряк диалог с местните общности на 10 български града, с участието на 11 фокус групи с възрастни, с прякото участие на деца на възраст между 2,5 и 10 години и с включването на представители на културния и интелектуален сектор. Процесът по създаването ѝ е прозрачен, демократичен, ангажира всички заинтересовани страни и моделира една **устойчива, демократична и видима култура на участие на самите деца и местни общности** при взимането на значими за тях решения. Визията формулира:

- **споделена посока за развитие на децата и обществото** в България /*Какви деца, каква среда, какво общество искаме...?;/*
- **основни ценности на детството според съвременното общество;**
- **ключови принципи**, върху които трябва да стъпват мерките и политиките за **подобряване на здравето, благосъстоянието и образованието на децата;**
- **теория на промяната** /*Как всяко дете в България ще може да разгърне своите потенциали?;/*

23.03. Бургас

24.03. Варна

23.06. Велико Търново

24.06. Русе

25.06. Габрово

02.09. Пловдив

22.10. София

18.11. Ловеч и Троян

19.11. Стара Загора

230
участници в
градски
работилници
“Визия за
децата”

25
представители
на културния и
творчески
сектор

280 деца,
приобщени
в дискусии

* Brain Architecture <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/brain-architecture/>

Деца, които са свободолюбиви и съпричастни, активни граждани и изобретатели на знания за бъдещето

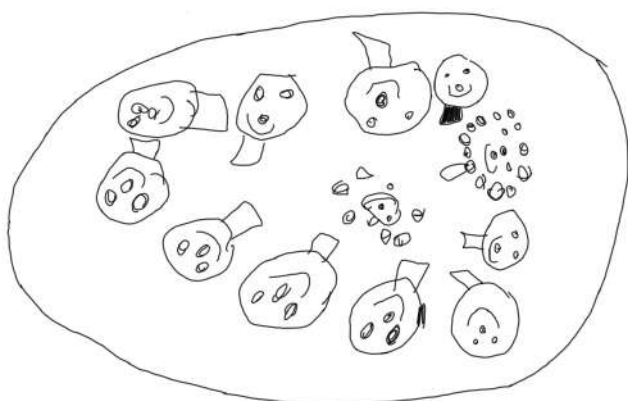
Възрастни, които дават глас на децата и се вслушват в изборите им, учат и се развиват заедно с тях

Среда, способна да удивлява, богата на възможности и положителни взаимоотношения

Визия за децата в България

Общество, което цени многообразието и уважава идентичността и достойнството на всяко дете

Култура на учене за живота от живота, чрез игра и изследване, в непрекъсната връзка с природата и общността

“Децата знаят повече неща, защото възрастните ги забравят.”

Виктор, 7 г.

Ако искаме да живеем в демократично общество, способно на морални избори и отговорност, е ключово да предоставим и усилим правото на самите деца да участват активно в решения, касаещи техния живот. Ето как изглеждат ценностите на детството

...през призмата на самите деца

“Деца най-много обичат да играят — кобра, индианско око, конче, криеница... Деца могат да играят на измислени игри, защото могат да измислят всякакви истории.”

Косара, 6г.

Фигура 2. Ценности, които бяха изолирани от диалози, проведени с деца на възраст 2,5-10г, и посредством видеозаснемане, графични материали и глина. С **удебелен шрифт** са обозначени ценности, които смислово са близки до формулировките от Фиг. 1, но децата им придават повече фокус и конкретика.

Ключови принципи за качествено ранно детско развитие

Трансформирането на демократичните ценности от идеал в практически инструмент, служещ на децата и общественото израстване, е постижимо посредством шест принципа. Докато ценностите са вътрешни и преживелищни, то принципите са външни и обективирани — вече утвърдени, универсални механизми, които са взимствани от науката, сравнителния опит от други държави и международните документи за човешките права и правата на детето.

Хolistичен подход, поставящ детето в центъра

Услугите и програмите за ранно детско развитие прилагат холистичен подход, който стъпва върху възгледите за детето като цялостна личност, основан е на демократичните ценности на обществото и работи за осъзнаването и усилването им във всяко следващо поколение.

Идентичност, принадлежност и многообразие

Услугите за ранно детско развитие предоставят на всяко дете доброжелателна среда, където неговите език, култура и произход се ценят, допринасят за изграждане на чувството му за принадлежност и за създаването на демократична общност, интегрираща гласовете на всички деца.

Подход, базиран на правата на децата

Висококачествените услуги за ранно детско развитие са тези, които реализират в практиката правата на всички деца, включително тези на децата в риск. Насърчаването на висококачествени услуги за всички деца от раждането им до започването на училище е ключов приоритет, чрез който държавата осигурява нужните условия за благополучието на всеки човек, повишаването на образователните ресурси в дългосрочен план и развитието на демократичното българско общество.

Връзка на детето с природата, общността и реалния живот

Услугите за ранно детско развитие са основани на участието на детето и свързването му с общността, културата, природата и света. Те провокират към устойчиво развитие и предоставят на детето гражданските му права.

Равен достъп до качествени, устойчиви и многообразни услуги

Държавата осигурява устойчивост на услугите за ранно детско развитие, насърчава повишаването на качеството им и гарантира както многообразието в сектора, така и равномерното предлагане и достигане на всички услуги (държавни, частни и самоорганизирани) до всички групи на населението, независимо от финансовото състояние на семействата, социалния им статус, етническата принадлежност или други фактори, като например специфични образователни потребности на детето. Изравняването на достъпа до качествена услуга се постига чрез еднакво или почти еднакво публично финансиране на държавни и недържавни услуги.

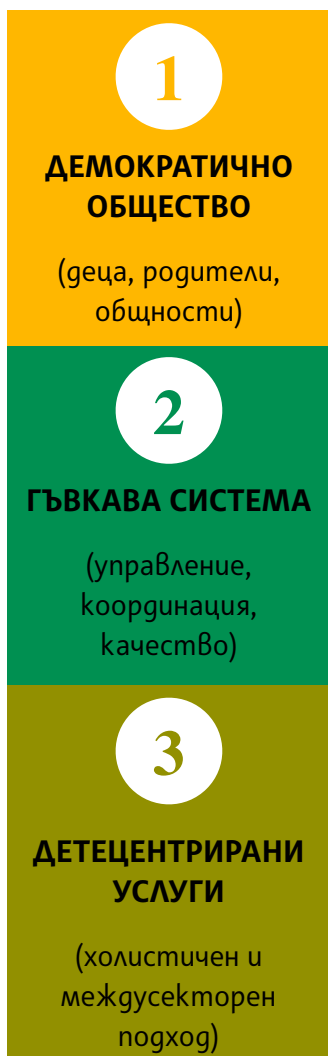
“Децата са най-важното нещо за всяка майка и татко, защото те ги обичат много.”

Митко, 5г.

“Децата могат да играят като деца.”

Симона, 5г. 6м.

Теория на промяната: три нива на промяна

Ако:

бъде насърчена демократична култура на участие на детето, семейството и общността в публичния живот, услугите, образованието и грижата;

и системата бъде преизградена около единен рамков стандарт за качество, многообразие и умения на XXI. век;

и държавата осигури за всички деца равномерно предлагане и достигане на разнообразие от висококачествени и холистични услуги, които са гъвкави както в организацията си на управление, така и спрямо регионалния контекст и нуждите на всяко семейство

...то
Всяко дете
В България
ще може
да разгърне
своите
потенциали.

1 Публични пространства, проектирани с мисъл за бебета, деца и семейства; гъвкав норматив, насърчаващ участието на родителите/общността в иницирирането, изпълнението и управлението на услуги и програми за РДР и ОГРДВ; насочени към семейството програми в местата за образование и грижа (“училище за родители”, групи за споделяне на опит...)

2 Холистичен рамков стандарт за възрастта 0-6г; рамка за качество, насочена към многообразие от децентрирани подходи и услуги; насоки към общините как да приложат Визията на местно ниво, вкл. делегиране на правомощия за иницириране и управление на многообразие от услуги и програми; качествени предродилни грижи; качествени инструменти за наблюдение и оценка на процеси, които да заместят унифицирани програми и задължителен брой педагогически ситуации на ден; създаване на национална програма за ранно детско развитие и учене с холистична насоченост; създаване на сътрудничества с международни университети; иницириране на публично-частни партньорства; изграждане на култура и системи за институционално учене и обмяна на добрия опит...

3 Равноправно финансиране на разнородни по вид и начин на управление услуги (институционални, алтернативни, публично-частни, в домашна среда...): субсидията следва избора на семейството, потребностите и ресурсите на местната общност; осигурява достигането на висококачествените услуги до всички групи на населението, независимо от финансово състояние, социален статус, етническа принадлежност или специфични образователни потребности; насърчава сред институциите здравословна конкуренция, взаимно учене и обмяна на добри практики.

Как Визията ще стане реалност?

Визията има за цел да подобри живота на всяко дете в България. Тя чертае пътя към едно по-здрavo, демократично, образовано, икономически развито и проспериращо общество. За да стане всичко това реалност, първата стъпка е нагпартиен консенсус за приемането ѝ като държавен приоритет и превръщането ѝ в политически документ със задължителен характер, към който да бъде изготвена Карта на промяната с конкретните мерки за периода 2024-2030. Така ценностите и принципите на Визията ще залегнат в широк спектър от политики за подобряването на живота на децата в България:

Пълният документ с резултатите от изследването "Визия за децата" може да бъде свален на <https://kaleidoscope.bg/>. В съответствие с общата тенденция за изготвяне на подобни национални документи в ЕС и по света, за изследването бе избран тесен фокус върху системата на образование и грижа. Тази обществена система е от централна значимост, тъй като влияе пряко върху развитието на най-голям брой деца през първите години от живота им — включително като масов преносител на поколенчески ценности във възраст, в която децата в най-голяма степен са склонни да попият и интернализират тези ценности, развивайки конкретни нагласи и поведения спрямо тях. Изследването проследява механизмите, по които това се случва към момента, съпоставя ги с международните стандарти за правата на децата в демократичния свят и формулира конкретни предложения за осъвременяване и демократизиране на системата за образование и грижа. Мерки в сферата на здравето, хрането, физическата среда, пренаталната грижа, детската безопасност, социалния сектор и др. могат да бъдат разработени съобразно шестте принципа и в сътрудничество с всички ангажирани страни, след което настоящата Визия да бъде допълнена от Карта на промяната за децата в България, обединяваща всички изготвени мерки.